

Halachic Rights and Responsibilities of a Debtor/Creditor

ספר החינוך מצוה ס"ו, ס"ז
שו"ע צ"ז א-ה, סמ"ע וט"ז
שו"ת רשבא ח"ג רע"ח
שו"ע צ"ז ט"ו, סמ"ע ופתחי תשובה

Please contact us for sponsorship
opportunities

ספר החינוך מצוה ס"ו, ס"ז

ומים החינוך

ספר החינוך

אחר בדבר שרצה האל ב"ה לפרנס העני על ידי צד
אדם מגודל חסדו כדי שיוכח במכאוב בשני פנים
בקבלת הצושה מאשר כנילו וצמאום מזונו . ובענין זה
שאמרנו כדי לזכורנו השיב חכם מחכמינו למין אחד
ששאלו אם אלהיכם אוהב העניים שהרי זה עליכם למה
אינו מפרנסם וכו' כמו שבא (במסכת ב"ב י"א) :
ד"י המורה כגון איזה עני קודם במורה זו והאזכרות
הרבה שהזכירונו ז"ל עליה שאמרו שהאדם
מרוחק ומחלש ונחשב ונחלל ומשוקן עד שקרוב מילואו
כמילאום ע"א אם יש לו ומושך ידו ממורה זו . וכמה
נחמד ונאהב ומרוחם ומהנרץ בכמה ברכות המחזיק
בה . הכל מבוחר במקומות מכתובות ובהרא וצמקומות
רבים מן הגמרא . (ח"ה ל"ז) :

ס שגמנענו מלהצוה החוב מן הלואה בעת שנדע שאינו
יכול לפרוע חובו לפי שאין לו שגא' לא תהיה לו
בנושה . ודע כי זאת המניעה חלול ג"כ שלא להלואת
ברבית לישראל : **ב"ש** המורה לקנות לו מדת
החסד והחנינה וההמלה וכשיהיו קבועות לנו אז נהיה
ראויים לקבלת הטובה ויחלל חפץ הש"י להשיב בעוה"ז
ובעולם הבא : **ב"ד** המורה מה שאמרו ז"ל (ב"מ
מ"ה ב') מגין לנושה בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור
לעבור לפניו שגאמר לא תהיה לו כנושה . ומה שאמרו
ג"כ במכילתא לא תהיה לו כנושה שלא יראה לו בכל
זמן ודברים אחרים האמרות בענין זה צמניעא
ובמקומות בגמרא (ח"ה סי' ז"ג) :

ונוהגת בזכרים ונקבות בכל מקום ו בכל זמן והעצה
עליה וקבע הלואתו מהבירו ויודע שאין לו
ומנעו כדי לערו עובר על לאו זה והוא כעובר על
מאות מלך :

ח שאם יתחבר יחלל דבריו יזו הלוה והלוה ויחלל הלוה
עמוד מס 29 ספר החינוך אחר כך יוסף הטי מבארעטנה (מיוחס לו) הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ומים החינוך

ספר החינוך

אחר בדבר שרצה האל ב"ה לפרנס העני על ידי צד
אדם מגודל חסדו כדי שיוכח במכאוב בשני פנים
בקבלת הצושה מאשר כנילו וצמאום מזונו . ובענין זה
שאמרנו כדי לזכורנו השיב חכם מחכמינו למין אחד
ששאלו אם אלהיכם אוהב העניים שהרי זה עליכם למה
אינו מפרנסם וכו' כמו שבא (במסכת ב"ב י"א) :
ד"י המורה כגון איזה עני קודם במורה זו והאזכרות
הרבה שהזכירונו ז"ל עליה שאמרו שהאדם
מרוחק ומחלש ונחשב ונחלל ומשוקן עד שקרוב מילואו
כמילאום ע"א אם יש לו ומושך ידו ממורה זו . וכמה
נחמד ונאהב ומרוחם ומהנרץ בכמה ברכות המחזיק
בה . הכל מבוחר במקומות מכתובות ובהרא וצמקומות
רבים מן הגמרא . (ח"ה ל"ז) :

ס שגמנענו מלהצוה החוב מן הלואה בעת שנדע שאינו
יכול לפרוע חובו לפי שאין לו שגא' לא תהיה לו
בנושה . ודע כי זאת המניעה חלול ג"כ שלא להלואת
ברבית לישראל : **ב"ש** המורה לקנות לו מדת
החסד והחנינה וההמלה וכשיהיו קבועות לנו אז נהיה
ראויים לקבלת הטובה ויחלל חפץ הש"י להשיב בעוה"ז
ובעולם הבא : **ב"ד** המורה מה שאמרו ז"ל (ב"מ
מ"ה ב') מגין לנושה בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור
לעבור לפניו שגאמר לא תהיה לו כנושה . ומה שאמרו
ג"כ במכילתא לא תהיה לו כנושה שלא יראה לו בכל
זמן ודברים אחרים האמרות בענין זה צמניעא
ובמקומות בגמרא (ח"ה סי' ז"ג) :

ונוהגת בזכרים ונקבות בכל מקום ו בכל זמן והעצה
עליה וקבע הלואתו מהבירו ויודע שאין לו
ומנעו כדי לערו עובר על לאו זה והוא כעובר על
מאות מלך :

ח שאם יתחבר יחלל דבריו יזו הלוה והלוה ויחלל הלוה
עמוד מס 29 ספר החינוך אחר כך יוסף הטי מבארעטנה (מיוחס לו) הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ע צ"ז א-ה, סמ"ע וט"ז

מאירת עינים

חשן משפט צו הלכות גביית מלוה

מאירת עינים

סימן צו סעיף א' אין מצות עשה להלוות לעניי ב'. דכתיב צפרשת משפטים [שמות כ"ב כ"ד], אם כסף מלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה. ופירש"י שם והוא מהגמרא [ב"מ ע"א ע"א ומכילתא פ"ט א'] "דאם" זה הוא מלשון "אשר", ומונה הוא, וכן משמעו, כאשר מלוה כסף, את עמי מלוה ולא לנכרי, ולאזהר מעמי, את העני, ולאזהר עני, את שעמך, ולכולם לא תהיה לו כנושה, שאחר שהלוי לאחד מהן לא תחזק ממנו בחזקה אם אתה יודע שאין לו. ומדכתיב סתם את עמי ולא מיעט אלא לנכרי, ש"מ דמנות עשה היא אפילו להלוות לעשיר הנריך לפי שעה, אלא שעני קודם לו. ובפרשת ראה [דברים ט"ו ד'] כתיב כי יהיה בך אציון מאחד אחיך בלחץ שערך, ודרשו ר"ל [ספרי שם קט"ז] ג"כ ממנו עני עיך קודמך, וממ"ש מאחד אחיך דרשו [שם] דאם מאז קודם לאם מאס. ומינה דקרינני קודמין לאחרים. ולא כמ"ש *צעיר שושן [סעיף א'] דלמדו ממה שכתוב צעיר [נ"ח ד'] ומשכך לא תחעלס, שהרי הרמז"ס [פ"א ממלוה ה"א] והטור [סעיף א-ג'] והמחבר ממלות עשה

סימן צו סעיף א' אין מצות עשה להלוות לעניי ב'. דכתיב צפרשת משפטים [שמות כ"ב כ"ד], אם כסף מלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה. ופירש"י שם והוא מהגמרא [ב"מ ע"א ע"א ומכילתא פ"ט א'] "דאם" זה הוא מלשון "אשר", ומונה הוא, וכן משמעו, כאשר מלוה כסף, את עמי מלוה ולא לנכרי, ולאזהר מעמי, את העני, ולאזהר עני, את שעמך, ולכולם לא תהיה לו כנושה, שאחר שהלוי לאחד מהן לא תחזק ממנו בחזקה אם אתה יודע שאין לו. ומדכתיב סתם את עמי ולא מיעט אלא לנכרי, ש"מ דמנות עשה היא אפילו להלוות לעשיר הנריך לפי שעה, אלא שעני קודם לו. ובפרשת ראה [דברים ט"ו ד'] כתיב כי יהיה בך אציון מאחד אחיך בלחץ שערך, ודרשו ר"ל [ספרי שם קט"ז] ג"כ ממנו עני עיך קודמך, וממ"ש מאחד אחיך דרשו [שם] דאם מאז קודם לאם מאס. ומינה דקרינני קודמין לאחרים. ולא כמ"ש *צעיר שושן [סעיף א'] דלמדו ממה שכתוב צעיר [נ"ח ד'] ומשכך לא תחעלס, שהרי הרמז"ס [פ"א ממלוה ה"א] והטור [סעיף א-ג'] והמחבר ממלות עשה

הלכות גביית מלוה

סימן צו

להלוות לעני ושלא לנגשו [שלא לחבול כלי אוכל נפש ואלמנה] והשבת העובט ודין הסידור וכו' ל' סעיפים

א אין מצות עשה להלוות לעניי ישראל ב' והיא מצוה גדולה יותר מהצדקה וקורבו עני קודם לעניים אחרים ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת ו' אפילו עשיר שצריך להלוות מצוה להלוותו לפי שעה ולההנותו אף בדברים וליעצו עצה ההוגנת לו.

ב אין אסור לנגוש את הלוה לפרוע כשירדע שאין לו ואפילו להראות לו אסור מפני שהוא נכלם בראותו למלוה ואין ידו משגת לפרוע.

ג אין אסור ללוה לכבוש ממון חבירו ולומר לו לך ושוב ומחר אתן ויש אתו.

ד אין אסור ללוה לקחת הלואה ו' ולהוציאה שלא לצורך ולאבדה עד שלא ימצא המלוה ממה לגבות חובו ואם עושה כן נקרא רשע וכשהמלוה מכיר את הלוה שהוא בעל מדה זו מוטב שלא ללוותו ממה שילוהו ויצטרך לנגשו אחר כך ויעבור ב' בכל פעם משום לא תהיה לו כנושה.

ה אם בא המלוה לבית דין למשכן ללוה או ליפרע ממנו יש לבית דין לעשות לו דין ו' ולא יאמרו פלוני עני ואין לו ופלוני עשיר ואין צריך לו אלא אין מרחמים בדין.

סימן צו (1) תוספת מהדורת באה"ג. (2) במהדורות ש"ך ותנ"ב: אבל.

טורי זהב

סימן צו בטור [סעיף א']. מצות עשה להלוות וגדול הוא יותר מן הצדקה. פירוש, אם יש לפניו ב' מצוות, הא' לתת לעני מתנה, ב' להשאיל לעני, יעסוק תחילה בהלוואה לעני, דאיתו הנצרך לקבל מתנה כבר הורגל בכך ומשתדל לו בקלות, משא"כ זה שאין דרכו לקבל מתנות אלא (להלוות) [ללוות]: [בטור שם]. ואפילו עשיר. קשה, למה אמר כאן לפי שעה ולא אמר סתם כמו בריש הסימן. וחו, מאי שייכות יש למ"ש ולההנותו אף בדברים, מאי שייכות לזה כאן. ונראה דיש לו ב' דיוקים בקרא דאם כסף תלוה את העני וגו' [שמות כ"ב כ"ד], דסמך העני לב' דברים אלו, משמע דגם לעשיר יש מצוה מה שאינו נוגע לב' דברים אלו, דהיינו אם כסף, דוקא כסף יש לעני ביחוד מצוה, משא"כ

להנותו בדברים וליעצו כראוי יש מצוה אף לעשיר. תו יש דיוק, דדוקא סתם הלואה שהיא ל' יום העני קודם, משא"כ הלואה לפי שעה יש בה מצוה אפילו לעשיר, ועל כן אמר מצוה להלוותו לפי שעה, כלומר, ולא בסתם שהיא ל' יום: [בטור] סעיף ז'. שלא לצורך. ונראה פירושו, דאם מוציאה לאותו הענין ששאלה מן השואל, אפילו הוא מאבדה, אין כאן איסור כי על דעת כן הלוהו. ואם מוציאה שלא על אותו הענין שהלוהו ואינו מאבד, ג"כ אין איסור, כי לא הלוהו דוקא על עסק זה, אלא היה סבור דמסתמא יעשה לאותו עסק שגילה לו, וכל שיש קיום להמעות לא איכפת למלוה אף אם ישנה ממה שאמר בפניו, אין איסור אלא אם ישנה מן הצורך שהלוהו לכך והוא מאבדה באותו העסק:

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< עמוד מס 24 כא חו"מ ה (צז- קלב) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ת רשבא ה"ג רע"ח

רעח) שאלת ראובן הפקיד בלא שטר ובלא עדים אצל שמעון מעות להלוותם ברבית ולזמן אמר אליו חן לי מה שיש לי בידך ואמר שמעון אין לך בידי כלום אבל עשה לי מחילת שמים מחילת בריות ואתן לך—מנה הרבה עליו ראובן רעים ולא הועילו ^{הוא}ראה ראובן שאין לו על שמעון שום ראייה ושהוא כופר לו בכל וכדי שלא יאבד את הכסף עשה לו מחילת שמים מחילת בריות אם נפטר שמעון בכך מדיני שמים אם לאו שמחמת אנסו כתב לו ראובן כך:

תשובה דברים אלו ברורים אני רואה בכאן שאין שמעון יוצא ידי שמים בכך שלא כתב לו ראובן אלא מתוך האונס ואילו גזול את חברו מנה ואנסו עד שמחל לו מי הויא מחילה. ועוד דבר תורה יש טענת אונס בכל דבר מולנערה לא תעשה דבר וכיון שכן הא גמי שמחל לו מחילת בריות נמצא עכשו דמחילת באונס היתה ומי שאנסהו ליתן ונתן מתנתו בטלה והגדון שלפנינו הרי הוא כאנסהו ליתן שאע"פ שקבל קצת מעות לא אמרו בכי הא אגב אונסיה חווי גמר ומקנה שלא אמרו אלא בוחי של דמי המכירה אבל כאן קצת גזילה הוא דהשיב לו ולא דמי הגזלה הגע עצמך הרי שגזל שדה מחברו ואנסו למכור לו מחציתו ובמחיר שיחזיר לו מחציתו האחר הנאמר בכי הא אגב אונסיה וחצי שדהו שהוא מחזיר לו גמר ומקנה החצי האחר והא גמי דמיתת היא שהרי גזלו מאתם נתן לו מנה כדי שימחול לו המנה האחר לא עשה ולא שלום:

שו"ע צ"ז ט"ו, סמ"ע ופתחי תשובה

זקף עליו השכר בהלואה אסור.

ט"ו צ"ז ט"ו, סמ"ע ופתחי תשובה

כספך ט"ו [ועתה זה כתבו המפרשים כמו שכתבתי בפרישה סעיף כ"א], או משאר טעם שיש לו, ולא כמשמעות א"ע שזמן [סעיף ט"ו] דס"ל דדוקא זמן המון אינו, ע"ש [קש"כ]:

טו י"ש ט"ו מי שאומר שאין שליה בית דין אסור ליכנס לביתו למשכנו כח"א לא במשכנו להיות בטוח ממעותיו ולא הגיע זמן הפרעון אבל כשהגיע זמן הפרעון *ובא לגבות חובו. וזה אינו רוצה לפרעו והוא בחזקה שיש לו מטלטלין ומבריתן שליה בית דין נכנס לביתו למשכנו ויפרע לזה חובו שפריעת בעל חוב

ציונים ומקורות (י) שם נרמז"ס ה"ו. (ג) טור סעיף כ"ה נרמז"ס. (ד) ועיין לקמן סעיף כ"ט. (טו) טור סעיף כ"ח נרמז"ס.

(טו) במהדורות ראשונות מלוה ותוקן במהדורת הבאה"ג וכן הגיה בשלחן הטהור. וכ"ה בטור. (טו) במהדורות הראשונות: כמלוה. ותוקן במהדורת הבאה"ג וכן הגיה בשלחן הטהור וכ"ה בטור.

ערך לחם

שם. וליכנס לביתו למשכנו כו'. כתב רדב"א סי' תשל"ז (בתשובות מבי"ר ראה עמ' ש"ז) דה"ה לפקדון, וכן אם יש לו עסקא ביד חבירו, ויודע שהוא בתוך ביתו או דבר הבא מכחה, יכול ליכנס לביתו ולמשכנו אפילו חלק [המלוה וזקוק] עסקא שלו או הבא מכחה, וכן הקפת חנות, ע"ש. בסמוך. בהלואה אסור. כתב הרש"ד (בתשובה) ח"ב סי' קי"ג וז"ל, מנהג הסוחרים המתמצים לבוא בפשרה עם הלוחה שלהם, שכופין את מי

מור וזהב

גמל כו'. ונ"ל לתרץ דיש ב' יתורים בהוא קרא, תיבה דלבייתו דהו"ל למיכתב לבית, על כן צריך לנו ב' דרשות, האחת בענין ההלואה עצמה שיש ג"כ היתר דהיינו גבי ערב, והשנית שלא מעסק הלואה כלל שזכר הכתוב משאת מאומה, אלא מידי אחרת, דהיינו שכר כתף. ועל כן אמר בברייתא לצד שני, ולא אמר דבר אחר כדרכו של תנא בשאר דוכתי, אלא נחמין שיש כאן דרוש אחר שלא מענין הא' כלל דהיינו הלואה דבגוה משתעי קרא. ובהא נחמין עור מה שקשה בברייתא למה לא כלל היתר דערב עם שכר כתף, אלא עשה ממנו שני צדדים בשני בבות: בטור סעיף כ"ה. בית הערב וכל אלו. כצ"ל, ואח"כ שם, דין הערב (ולחנך) *והנך דין הלוחה. כנ"ל:

סמ"ע
ק"ט

ביאור הגר"א

לו. וי"א מ"מ. קן משמע נמתיקין [ב"מ ק"ג ע"א] המלוה את חנינו כו', ונרמז [שם] סתמו המונח כו'. וכן נגמרה [שם קט"ו ע"א] דלפנין מקרא לביטוי אי כו' נמתיק [דברים כ"ד י"ז] כי משה נמתיק כו' אלל אלל אלל נפש לא נמתיק כי משה: לח. א"כ הוא. כמו זקסן נמלוה: לט. שכר עצמור. שם [קט"ו ע"א] שכר כתף: מ. שכר בהמתו או [כליז]. שם שכר ממר. משכר ממור וכלו*: מא. שכר ביתו. [שם] שכר פונדק: סעיף ט"ו מב. יש מי. עיין גמר הגולה [אות פ']. דעל כרחק נמתיקין [שם ק"ג ע"א] לא איני בשעת פרעון דל"כ מה מורה שייך כיון דמסדרי, ומנו שכתבו מוס' שם ק"ד אי' ד"ה מה ערמין שאין כו': מג. שפריעת כו'. כמוזות פרק הכותב פ"ו א':

בגמ' לשכר קטאות ושבתי וספא קטאות שריע ז' ס"ט סעיף וזילון ועיין ס' נפ"ג ירדן וכליו וס"ג

ליכנס לביטוי. סמ"ע [סמ"ע].

באר היטב

יח. שכר. וכן אם גול וגזולמו נעין, או אפילו הולאה הגולן ולא מקף דמי גזולמו נמלוה, מותר למשכנו נעמלו, כ"כ נספח וילאם סי' ע"ג. שם [ש"ך סק"י]:

שם. וליכנס לביתו למשכנו כו'. כתב רדב"א סי' תשל"ז (בתשובות מבי"ר ראה עמ' ש"ז) דה"ה לפקדון, וכן אם יש לו עסקא ביד חבירו, ויודע שהוא בתוך ביתו או דבר הבא מכחה, יכול ליכנס לביתו ולמשכנו אפילו חלק [המלוה וזקוק] עסקא שלו או הבא מכחה, וכן הקפת חנות, ע"ש. בסמוך. בהלואה אסור. כתב הרש"ד (בתשובה) ח"ב סי' קי"ג וז"ל, מנהג הסוחרים המתמצים לבוא בפשרה עם הלוחה שלהם, שכופין את מי

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 31 כא חו"מ ה (צו- קלב) קארר, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בטו אב"ל אין כופין אותו להשכיר בו. נראה שהוא מטעם דכתיב ויקרא כ"ה ג"ה כי לי בני ישראל עבדים, שטר דהש"י הוא קודם. ודוקא גנגג משל חצירו כתיב [שמות כ"ב ב'] ונמכר בגננתו, ולא בהלואה שלוהא יתנה, ועיין מ"ש הטור בסיומן ז"ט סעיף י"ח וי"ט*: סעיף ט"ז [א] את הכר בל"ה בו. הוא לשון המשנה [ב"מ ק"ג ע"א]. דמי קראי כתיב, לא משכנ בעצמו [פירוש], לא משכנ נפשו ועצמו [עדיין צריך], השג השיב לו את העצום כנול השמש [דברים כ"ד י"ב-ג'], והיינו כמות לילה, וכתיב [שמות כ"ב כ"ה], עד בוא השמש תשיבו לו, והיינו כמות יום שמחזורו לידו כל היום עד שקיעת החמה דלו חוזר וטולו מידו. ונקט כר בלילה לרבותא, דלעפ"י דליתו צורך כל כך שאפשר לו לישן על מצע ומפק, מ"מ במקום שרגילים נכר צריך להחזיר לו הכר: [א] המחרישה ביום. לעפ"י שאינו כלי אוכל נפש דלחזה עליה המורה וכמו שכתבו הטור והמחבר לפני זה [טור בסעיף י"ח ומחבר] בסעיף ח', מ"מ כיון שצריך לעשות בו מלאכה להחיות נפשו,

מצוה וימכין אותו עד שתצא נפשו כדי לקיימה [א] אב"ל אין כופין אותו להשכיר עצמו ולא לעשות שום מלאכה כדי לפרוע [א] ואפילו התנה על עצמו שיתפוס המלוה את גופו וכתב לו זה בשטר אינו מועיל ואינו יכול לא לסרו ולא להשתעבד בו. הגה [א] ודוקא שאין לו לשלם אצל אס יש לו ואינו רוצה לשלם בית דין חושבין אותו ומכין אותו עד שתצא נפשו וכופין אותו לשלם [א] ויש אומרים דאפילו אס אין לו לשלם אס נשבע להיות חנוש עד שישלם לרין לקיים שבעתו ועיין לקמן סוף הסימן.

טז [א] אחד הממשכן את חבירו בבית דין ואחד שמשכנו בידו בזרוע או מדעת הלוה אם איש עני הוא ומשכנו דבר שהוא צריך לו הרי זה מצוה להחזיר לו העבוט בעת שהוא צריך לו מחזיר לו [א] את הכר בלילה כדי לישן עליו [א] ואת המחרישה ביום כדי לעשות בה מלאכתו [א] כן מה מועיל לו המשכון כדי שלא ישמט החוב בשביעית [א] ולא יעשה מטלטלים אצל

ציונים ומקורות [טו] ועיין לעיל סימן ע"ג סעיף ה'. [ז] טור סעיף ל"א בשם החובת הרא"ש כלל ס"ח ס"י י'. [ח] דעת עמנו. בספר אגודה פרק כל חביו שבת ס"י ק"ג, ור"ש בחשבה ס"י פ"ד ונמ"ש הטור סעיף כ"ח-כ"ט, ועיין ד"מ ל"א. [יט] ריב"ש ס"י פ"ד. ד"מ שס. [כ] שם ברמב"ם פ"ג ממלוה דין ה'.

[א] המחרישה הוא הכלי שעל ידו נא האוכל נפש, צריך להחזירו לו. ועיין בסיומן סעיף כ"ג: [ב] ואל יעשה מטלטלים אצל בניו. דמטלטלי דמיא אין משועבדין להמלוה מן הדין. וזה שסיים וכתב, אלא יפרע מהמשכון אחר שמת הלוה. דל"כ קשה, הלא גם כתיב הלוה יכול להפרע ממנו כשירצה להחזירו על דעת שלא לחזור ולקח כמורת משכון, וכמו שכתבו הטור והמחבר בסיומן [טור בסעיף ל"ה ומחבר] בסעיף כ"ב. וגם לאחר

ערך לחם

סעיף ט"ו בסופו. להשתעבד בו. ואם נשבע להיות חבוש עד שישלם, חייב לקיים שבעתו. [ריב"ש בחשבה ס"י פ"ד]. כתב רדב"א ז"ל ס"י אלף תשי"ב [בתשובה כתיב, ולפינו ח"א ס"י ט'] וז"ל, ומסתברא לי שאם הוא רגיל לעשות מלאכה או להשכיר עצמו, ועתה כדי שלא יקח בעל חוב מה שיעשה אינו רוצה לעשות, כופין אותו לעשות מלאכה או להשכיר עצמו כמו שהיה רגיל, ע"כ. ועיין שם ס"י תקמ"ו.

ביאור הגר"א

מר. אב"ל אין. [כמ"ש] * כ"מ בקדושין י"ח א' גנינתו ולא בו ועיין בנמוצות ס"ג א' חסוק ד"ה באומר בו, וכאן אפילו רצינו אליה מודה, הרא"ש נמשנה [כלל ס"ח ס"י י'], ועיין סמ"ע [סק"ט]. וז"ל לפיכך ר"מ [בתוס'] שם. ור"ל לנכרו ממש שם באומר אינו בו ולא קאמר באין לו לזון: מה. ואפילו התנה. שם [בתוס'] נ"ו א' ואלו מקומות נש"ם האומר לאסה בו, ואף לר' יהודה נדנר שנגוף מודה: מה. בית דין חושבין. מועד קטן פ"ג [ט"ז א'] ומגל דכפתין בו. וצריך כל כתיב [שבת] ק"ה ב' ששחזוהו דה"ל נמה לפרעו, אמר להו לרנא מנענן בו, ולא משקר: מה. ומכין. כנ"ל [סקמ"ן]: מה. וי"א דאפילו. שבעות כ"ז א' אינא נשבע להרע בו, ואמרין צ"ק ל"א ב' דמאן דאמר אין רשאי לחנול כ"י אלעזר הקפ"ר בו, [א] (ליקוט) או מדעת הלוה. דכן אוקים הר"ה [ב"מ ס"ט ע"א מדפי] א"א איש. שם ק"ד ב': נב. מחזיר לו. שם ק"ג א':

פתחי תשובה

ה. אין כופין אותו להשכיר. עיין באר היטב [סק"ט]. ועיין בספר שער משפט [סק"ג] לענין אם החיוב מוטל עליו בעצמו להשכיר את עצמו, והאריך בזה ומסיק וכתב וז"ל, זאת תורת העולה מדברינו, דלע"ד דאף שלכ"ע אין בית דין כופין אותו להשכיר עצמו כדי לפרוע חובו, מ"מ לענין אם החיוב מוטל עליו בעצמו להשכיר עצמו לפרוע חובו, תליא בפלוגתא דרבותא, דלשיטת התוס' [ב"מ י' ע"א ד"ה בן] אינו חייב כלל להשכיר את עצמו לפרוע חובו, אבל לשיטת הגהות מרדכי [ב"מ ס"י תי"ט] דיהי כ' לין בשם מהר"ם שהיא ג"כ שיטת הרמ"א ז"ל בסיומן של"ג [סעיף ג'], אף דאין כופין אותו, מ"מ חייב בעצמו להשכיר את עצמו בכדי לפרוע חובו, עכ"ל: ה. ואינו יכול לא לסרו בו. עיין בפלפולא חריפתא פרק איהו נשך [ב"מ פ"ה] ס"י ל"ח [אות ב'] בהא דאיתא התם [שם ס"ח ע"א], והאידנא דקא כתיב הכי, קנינא מיניה ושהינא כמה עידינן והדר חכרה מיניה, שפיר דמי, כדי שלא תגעול בו, כתב וז"ל, מכאן נ"ל ראייה, שראוי לתקן תקנות לפריעת בעל חוב מה שהוא שלא מן הדין, כמו לתפוס גופו בתפיסה וכיוצא בזה, ואע"פ שהוא חוב דעיסקא וכיוצא בזה שיש למלוה בזה ריוח, אפ"ה שייך טעמא כדי שלא תגעול דלת כדאשכחן הכא בו כנ"ל, ע"ש. ובתומים סק"ג כ' כתב וז"ל, ובמגנני ששחזוהו שחושבין ללוה כשאין לו לשלם ואין מוחה, ואולי הכל בחזקת שמבריתים נכסים, וצ"ע כי אין להם על מה שישמכו, עכ"ל. ועיין בעטרת צבי מענין תקנות בורח:

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< עמוד מס 32 כא חו"מ ה (צו- קלב) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה